

средних издержек на здравоохранение, его децентрализация. Обоснованы пути развития некоммерческих институтов в Украине.

Ключевые слова: *некоммерческие негосударственные институты, пост-индустриальная экономика, здравоохранение.*

NONCOMMERCIAL HEALTH CARE INSTITUTIONS IN POSTINDUSTRIAL ECONOMY: EXPERIENCE FOR UKRAINE

Kaminska T. M.

The article devoted the analyzing of the rezones and role of the noncommercial institutions development in postindustrial economy. It is refer to them moderating of the state market failuers and decreasing state's imperfections, civil society development, pressing of the avarege health care cost increasing, its decentralization. The author argues the ways of development noncommercial institutions in Ukraine.

Кewwords: *noncommercial nongovernment institutions, postindustrial economy, health care*

УДК 368:339

ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Л. В. Нечипорук, доктор економічних наук, доцент
Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»

Встановлено вплив глобалізації на процеси концентрації та централізації капіталу у сфері страхування. Проаналізовано процеси формування фінансових груп. Визначено особливості розвитку злиття та поглинання на страховому ринку в Україні, що зумовлені глобалізаційними процесами.

Ключові слова: *страховий ринок, глобалізація, злиття та поглинання, фінансові групи.*

Актуальність проблеми. Сучасні процеси в економіці виявляються в інтернаціоналізації сфер відтворювального циклу, утворенні глобального економічного простору, зрілість якого, з одного боку, визначається інтересами основних суб'єктів, а з другого – сама зумовлює якість і динаміку світового

економічного розвитку. Глобалізація – процес об'єктивний і незворотний, про що свідчать, зокрема, лібералізація страхового ринку, використання сучасних інформаційних, фінансових, банківських і страхових технологій, перехід на міжнародні стандарти аудиту і бухгалтерської звітності тощо. Першочерговий вплив глобалізації на страховий ринок пов'язують з розгортанням процесів нагромадження капіталу, формами якого є його концентрація та централізація. Якщо концентрація капіталу являє собою збільшення капіталу шляхом капіталізації частини додаткової вартості, тобто це відтворення капіталу в розширених масштабах, то централізація капіталу – це збільшення його розмірів унаслідок об'єднання або злиття раніше самостійних капіталів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі визнано, що виявом концентрації і централізації капіталу є формування різноманітних форм фінансово-промислових корпоративних об'єднань (ФПКО), які можуть бути як національними, так і транснаціональними. Розрізняють як позитивні ефекти ФПКО: можливість масштабного виробництва товарів і надання послуг; сприяння розвитку галузей економіки і регіонів держави; створення нових робочих місць; ефективне використання ресурсів; підвищення інвестиційної активності; перспектива фінансування масштабних проектів, так і негативні, що напряду зумовлені певними перевагами, а саме: концентрація значних фінансових ресурсів, що припускає їх контроль над галузями та регіонами та забезпечує можливість впливати на темпи розвитку національної економіки.

В. Кокошинський визнає функціонування в Україні господарських структур, які за неформальними ознаками підпадають під визначення промислово-фінансових груп, загальний інтеграційний ефект від яких досягається від двох видів синергійного ефекту – операційного (ефект агломерації, економія витрат на проведення НДДКР, ефект комбінування і комплексного використання ресурсів, збільшення розміру ринкової ніші) та фінансового (створення податкових щитів, можливість купівлі компанії за ціною нижчою від балансової, фінансова диверсифікація), а також формування інноваційно-інвестиційного потенціалу [1, с. 119 – 120].

Метою статті є визначення впливу глобалізації на процеси злиття та поглинання на страховому ринку, що останнім часом набули поширення.

Виклад основного матеріалу. Фінансові групи, що здійснюють діяльність у сфері банківських, страхових послуг та на ринку цінних паперів, у широкому розумінні являють об'єднання юридичних осіб, пов'язаних між собою через механізм контролю або впливу. Вони часто діють у декількох юрисдикціях і можуть поєднувати декілька відносно незалежних юридичних осіб. Для досягнення синергізму та економії коштів фінансові групи використовують низку юридичних осіб і структур та користуються відмінностями в їхньому оподаткуванні, контролі і регулюванні у різних секторах фінансового ринку та в різних країнах. Відповідно до стандартів IAIS існують різні види фінансових груп, їх спектр – від національних однорідних груп до міжнародних неоднорідних фінансових конгломератів (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Види фінансових груп

Вид фінансових груп	Страхова група – це фінансова група, до складу якої входять два або більше страховиків (і, можливо, інші неліцензовані юридичні особи)
	Фінансовий конгломерат визначається як будь-яка група компаній під єдиним управлінням, яка займається виключно або переважно наданням значних послуг щонайменше у двох різних фінансових секторах (банківська діяльність, цінні папери, страхування)
	Міжнародний фінансовий конгломерат означає фінансовий конгломерат з регульованими юридичними особами, що знаходяться в різних країнах
	Однорідна фінансова група – це економічна група, до складу якої входять (переважно) фінансові ліцензовані юридичні особи, що належать, здебільшого до одного й того самого сектору, наприклад, група, яка складається з компаній страхування життя та / або майна

Система регулювання та нагляду за фінансовими групами розподіляється на дві точки зору щодо їхньої сутності: фінансова група вважається однією диверсифікованою економічною одиницею, яка об'єднує ризики; фінансова група складається з безлічі окремих юридичних осіб, виходячи з чого існуючі механізми контролю можна розділити на дві групи.

При комплексному (консолідованому) підході вимоги до капіталу ставляться до консолідованих активів і пасивів на рівні материнської компанії. Передбачається, що ці активи і пасиви вільно обертаються у межах групи. Зважений на ризик агрегований підхід передбачає, що вимоги до капіталу застосовуються до окремих регульованих компаній у межах фінансової групи [3].

Міжнародна асоціація органів страхового нагляду IAIS ухвалила декілька документів, які визначають принципи, стандарти та керівні положення стосовно нагляду за діяльністю страхових установ та страхових груп, зокрема «Принципи здійснення нагляду за діяльністю міжнародних страхових установ та страхових груп, а також їхніх установ в інших країнах» (вересень 1997 р.). У жовтні 2009 р. Міжнародна асоціація органів страхового нагляду IAIS випустила посібник з використання наглядових колегій для нагляду за фінансовими групами, згідно з яким роботу цих колегій було поширено і на банківський сектор.

У 1999 р. Базельський комітет спільно з IAIS та IOSCO розробив принципи оцінювання фінансових конгломератів, що детермінувалися як будь-яка

група компаній під спільним контролем, що здійснює виключну або переважну діяльність і передбачає надання значущих послуг принаймні у двох різних фінансових секторах (банківському, цінних паперів або страхування), за якими пропонувалися способи розв'язання проблем, пов'язаних із оцінюванням достатності капіталу. Принципи оцінювання були покликані нівелювати відмінності у розрахунку достатності капіталу в різних секторах фінансового ринку та засновувалися на тому, що ризики, пов'язані з секторами, обліковуються за найвищим рівнем. Регулятори страхового ринку і ринку цінних паперів, а також центральні банки Франції, Німеччини, Італії, Іспанії, Нідерландів, Великої Британії, Японії та США разом із такими міжнародними організаціями, як МВФ, Рада фінансової стабільності (Financial Stability Board), IAIS та Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO), у рамках спільного форуму створили робочу групу, одним із завдань якої було оцінювання ризиків, пов'язаних із функціонуванням фінансових груп. Усі учасники форуму намагаються знайти оптимальний варіант регулювання діяльності фінансових груп з метою пом'якшення їхнього потенційного впливу на стабільність національних і глобального ринків. Прикладами потенціалу і масштабів такого впливу є нещодавня криза в *American International Group* (AIG) і крах *Lehman Brothers* у Сполучених Штатах, а також виведення з кризи *Fortis* у Нідерландах та інших фінансових груп за допомогою держави.

Одним із напрямів нагромадження страхових капіталів в Україні, за висновками О. Залетова, стає саме створення страхових груп, котрі використовують, як правило, єдині страхові продукти (правила страхування, договори (поліси) страхування і страхові тарифи) та виконують такі завдання:

- розроблення і реалізація єдиної стратегії розвитку страхування та проведення єдиної страхової, фінансової, економічної, інвестиційної і соціальної політики учасників;
- виконання спільних програм, спрямованих на створення умов для надійного та ефективного розвитку спільної страхової діяльності учасників;
- формування централізованого страхового резервного фонду [4].

Вважається, що операції всередині групи можуть вплинути на фінансовий стан страхової компанії, тому наглядові органи мають здійснювати загальний нагляд за певними типами операцій усередині групи і вживати необхідних заходів на стадії, коли платоспроможність страхової компанії є чи може бути під ризиком. Передбачається загальний нагляд за операціями між страховою компанією та пов'язаною особою страхової компанії; особою, яка бере участь у страховій компанії; пов'язаною особою особи, яка бере участь у страховій компанії; страховою компанією та фізичною особою, яка бере участь у страховій компанії чи у будь-якій її пов'язаній особі; особі, яка бере участь у страховій компанії; пов'язаній особі особи, яка бере участь у страховій компанії. Ці операції, зокрема, стосуються позики, гарантій та

позабалансових операцій, елементів, що стосуються маржі платоспроможності, інвестицій, операцій перестраховування, угод розподілу витрат.

Зазначимо, що в країнах ЄС нові вимоги до платоспроможності страхових компаній будуть упроваджені в 2012 р. Вони налаштовані на управління ризиками компанії, а саме: здійснення управління ризиками страховика за можливістю незалежно від операційної діяльності (впровадження методів управління ризиками, оцінювання та контроль ризиків з урахуванням напрямів бізнесу); реалізація та документування процесу управління ризиками компанії з урахуванням відповідальності за виявлення та оцінювання ризиків; організаційна структура управління системою з ухваленням певних рішень, процедури планування та складання звітності; впровадження самостійного оцінювання діяльності компанії (мінімум раз на рік) з метою контролю ефективності впровадження системи управління ризиками (оцінювання власного ризику – ORSA); введення операційного внутрішнього аудиту щодо ефективності функціонування системи управління ризиками; виконання актуарної діяльності із запровадженням відповідальності актуарія щодо оцінювання вартості технічних резервів, рівня достатності перестраховування, політики андеррайтингу, моделювання ризиків і вимог до капіталу [5].

Ураховуючи, що страхові компанії виступають прямими конкурентами на страховому ринку, Директива 98/78/ЄС Європейського парламенту та Ради від 27 жовтня 1998 р. щодо додаткового нагляду за страховими компаніями в страховій групі зазначає, що правила стосовно вимог до їхньої діяльності мають бути однаковими; крім цього, критерії, застосовувані для визначення додаткового державного нагляду за діяльністю страхових груп, не мають залишатися виключно на розсуд держав – членів ЄС, а також вимагає усунути певні розбіжності у законодавствах держав-членів, що стосується пруденційних правил, яких мають дотримуватися страхові компанії, котрі входять до страхової групи. За ст. 2 Директиви вважається за необхідне обчислювати скоригований стан платоспроможності страхових компаній, які входять до страхової групи. З огляду на те, що компетентні органи в Співтоваристві застосовують різні методи, спрямовані на врахування впливу належності до страхової групи на фінансовий стан страхової компанії, Директива передбачає три методи здійснення такого обчислення (табл. 2).

Отже, враховуючи викладене, у законодавстві України необхідно визначити поняття «страхова група», врегулювати процедуру її створення, діяльності та ліквідації, запровадити систему державного нагляду, що дасть можливість виробити більш обґрунтовані оцінки фінансового стану як страхової групи, так і окремих її учасників.

Зазначимо, що процеси злиття та поглинання висвітлюються в роботах А. Гохан Патрика [6], Д. Депамфіліса [7], Ф. Ріда [8]. Основними результатами загальносвітових дискусій про специфіку злиттів та поглинань M&A (*Mergers*

**Методи, спрямовані на врахування впливу
належності до страхової групи**

Метод віднімання та накопичення	Метод віднімання вимоги	Метод звітності на основі консолідації
Стан скоригованої платоспроможності страхової компанії, яка бере участь є різницею між:	Стан скоригованої платоспроможності страхової компанії, яка бере участь, є різницею між:	Скоригована платоспроможність страхової компанії, яка бере участь, є різницею між:
(i) сумою: а) елементів, що стосуються маржі платоспроможності страхової компанії, яка бере участь, і b) пропорційної частки страхової компанії, яка бере участь, в елементах, що стосуються маржі платоспроможності страхової компанії, яка бере участь, і (ii) сумою: а) балансової вартості пов'язаної страхової компанії в страховій компанії, яка бере участь, і b) вимоги щодо платоспроможності у страховій компанії, яка бере участь, і c) пропорційної частки вимоги щодо платоспроможності пов'язаної страхової компанії, де частка участі у пов'язаній страховій компанії складається, цілковито чи частково, з опосередкованої власності, тоді пункт (ii) а) включає вартість такої опосередкованої власності, беручи до уваги відповідні послідовні інтереси; і пункти (i) b) та (ii) c) включають відповідні пропорційні частки елементів, що стосуються вимог стосовно платоспроможності у страховій компанії, яка бере участь	(i) сумою: а) елементів, що стосуються маржі платоспроможності страхової компанії, яка бере участь, і b) пропорційної частки страхової компанії, яка бере участь, в елементах, що стосуються маржі платоспроможності страхової компанії, яка бере участь, і (ii) сумою: а) балансової вартості пов'язаної страхової компанії в страховій компанії, яка бере участь, і b) вимоги щодо платоспроможності у страховій компанії, що бере участь, і c) пропорційної частки вимоги щодо платоспроможності пов'язаної страхової компанії. Де частка участі у пов'язаній страховій компанії складається, цілковито чи частково, з опосередкованої власності, тоді пункт (ii) а) включає вартість такої опосередкованої власності, беручи до уваги відповідні послідовні інтереси; і пункти (i) b) та (ii) c) включають відповідні пропорційні частки елементів, що стосуються вимог щодо платоспроможності у страховій компанії, яка бере участь	елементами, що стосуються маржі платоспроможності, що обчислюється на основі консолідованих даних, і а) суми вимог до платоспроможності страхової компанії, яка бере участь, і пропорційних часток вимог щодо платоспроможності пов'язаних страхових компаній, які ґрунтуються на процентних відносинах, що використовуються для здійснення консолідованих звітів, b) чи вимоги щодо платоспроможності, обчислені на основі консолідованих даних.

Джерело: Стандарт нагляду IAIS № 5: Стандарт координації нагляду за діяльністю груп [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://forinsurer.com/public/04/04/16/1067>.

& Acquisitions) у сучасній економіці, різні форми державного регулювання даних процесів є визначення, що це непросте об'єднання декількох майнових комплексів (підприємств) і трудових колективів та специфічне явище сучасної економіки, пов'язане з корпоративною організацією капіталу з метою створення умов для економічної концентрації. Злиттям (*merger*) називається об'єднання двох компаній з метою створення однієї, при цьому компанія, що поглинає, приймає зобов'язання та активи компанії, що поглинається. Для визначення угод такого типу використовуються терміни «статутне злиття» (*statutory merger*), що являє собою злиття двох компаній, в якому компанія-мета стає дочірньою структурою чи частиною «дочки» материнської компанії, та субсидіарне злитті (*reverse subsidiary merger*), при якому дочірнє підприємство материнської компанії вливається до компанії-мети.

Злиття відрізняється від консолідації (*consolidation*), що являє собою об'єднання підприємств, в якому компанії зливаються для утворення абсолютно нової компанії, тобто створюється нова юридична особа. Термін «поглинання» (*takeover*) є більш невизначеним та іноді має відношення лише до недружніх угод, в інших випадках він використовується для позначення як дружнього, так і недружнього поглинання.

Основним мотивуючим чинником злиттів і поглинань є синергійний ефект, що виражається у створенні додаткової вартості від цього інтеграційного процесу. Як ілюстрацію цілей і мотивів розглянемо результати дослідження близько 700 найбільших міжнародних угод злиття і поглинання в період 1996 – 1998 рр., проведеного консалтинговою компанією KPMG (рисунок)

Розподіл цілей угод злиття та поглинання [10].

М&А-транзакції поділяють на три види: горизонтальні (злиття двох конкурентів), вертикальні (об'єднання юридичних осіб, між якими існують чи можуть існувати правовідносини продавця і покупця) та конгломеративні (об'єднання компаній, які не є ні конкурентами, ні партнерами (покупцями, продавцями). Існує поділ М&А на внутрішні (*inbound*), що передбачають придбання іноземною компанією національної компанії, та зовнішні (*outbound*) транзакції, коли національна компанія придбаває іноземну компанію. В Україні переважним чином відбуваються *inbound* М&А.

Головними причинами та передумовами М&А-угод провідні експерти визнають:

- перенасичення національних та світового ринків великою кількістю учасників ринку, що мають високий рівень капіталізації, внаслідок чого відбувається жорстка конкуренція між ними;

- потребу в подальшому розвитку та збільшенні страхової премії в умовах скорочення потенціалу та еластичності попиту на страхові послуги в економічно розвинених країнах;

- потребу в збільшенні капіталу, особливо в перестрахованні, для ухвалення великих ризиків;

- наміри розширити географію своєї діяльності як основу формування страхового портфеля, більш широкої диверсифікації ризиків і стабілізації страхового портфеля, спосіб проникнення на страхові ринки нових країн;

- бажання скоротити витрати на ведення справ;

- прагнення розширити перелік страхових послуг і видів страхування, а також знайти нові канали їх продажу;

- гонитву за підняттям свого рейтингу за рахунок фінансово стійкого партнера (*табл. 3*) [10].

Слід підкреслити, що злиття та поглинання, проведені з дотриманням вимог законодавства, а також прав і законних інтересів усіх учасників процесу є цивілізованими інструментами розвитку бізнесу в усьому світі.

Таблиця 3

Зміна рейтингу страхових компаній внаслідок М&А-угод

Учасники угоди	Рейтинг до угоди	Рейтинг після угоди
Royal Insurance	A	AA-
Axa	AA	AA-
UAP	A	AA-
Swiss Re.	AAA	AAA
Meicantile & Geneial	A+	AA+
Winterthur	AA-	AA-
Credit Swiss	AA-	AA-

За даними компанії *Ernst & Young*, у 2009 р. на міжнародному ринку страхування було укладено 185 угод М&А, що на 40 % менше, ніж у 2008 р. За даними компанії *Pricewaterhouse Coopers*, до вересня 2009 р. найбільшими на європейському ринку М&А були такі операції: у Великій Британії страхова компанія *Resolution* купила *Friends Provident* за 2,113 млрд євро (серпень), в Італії компанія *Generali* купила *Alleanza* за 1,805 млрд євро (лютий), компанія *Partner Re* (Бермудські острови) придбала швейцарську *Paris Re* за 1,116 млрд євро (липень). Загальна сума п'яти найбільших операцій страхового ринку Європи в 2009 р. перевищувала 6,5 млрд євро (проти 10,5 млрд євро роком раніше). У 2009 р. великі злиття і поглинання страхових компаній були оголошені також в країнах Азії: японські *Aioi Insurance Company Limited* і *Mitsui Sumitomo Insurance Group Holding Inc.* злилися в єдину структуру (сума операції становила 2,708 млрд євро); американська *AIG* продала свою тайванську «дочку» зі страхування життя *Nan Shan Life Insurance Company Ltd* китайському інвестору *China Strategic Holdings Ltd* за 1,455 млрд євро [11].

Серед потужних угод злиття і поглинання початку 2010 р. визнають продаж двох підрозділів *American International Group (AIG)*: британська страхова група *Prudential Plc* домовилася про придбання у *AIG* азійського бізнесу у сфері страхування життя (*AIA Group Ltd*) за 35,5 млрд дол., а американський страховик *MetLife Inc* досяг домовленості щодо придбання за 15,5 млрд дол. компанії *American Life Insurance Company (Alico)*, міжнародного бізнесу по страхуванню життя *AIG*. Запровадження Директиви Європейського Парламенту та Ради Європи *Solvency II* сприятиме подальшому зростанню активності на ринку злиттів і поглинань та залученню інвестицій у страхову галузь [12].

Висновки. Узагальнюючи аналіз тенденцій і закономірностей М&А-транзакцій на страховому ринку в умовах глобалізації, можна констатувати:

– перспективність М&А-угод визначається можливістю залучення додаткових ресурсів, що сприятиме отриманню синергійного ефекту (взаємодоповнююча дія активів декількох страховиків), зростанням якості управління та подоланням неефективності діяльності, географічним розширенням функціонування, особистими мотивами менеджерів;

– технологічно диверсифіковані іноземні компанії звичайно проникають на нові ринки через поглинання місцевих фірм;

– великі ТНС випереджають дрібніші компанії за кількістю М&А-угод, хоча через зниження трансакційних витрат активізуються невеликі фірми;

– у разі, коли злиттями управляють технології і глобалізація економіки, а не бажання компаній домінувати на ринках і підвищувати ціни, можна говорити про позитивні наслідки (у першу чергу ефект масштабу); інакше позитивні наслідки можуть бути короткостроковими і в основному на рівні самих підприємств;

– з метою обмеження негативних наслідків процесів M&A і недопущення надмірної концентрації, антиконкурентної поведінки та підвищення цін необхідний контроль з боку держави; основними напрямками такого контролю в розвинених країнах мають бути антимонопольне регулювання, ревізування операцій з цінними паперами, оптимізація оподатковування, бо від діапазону податкових виплат залежить і безпосередня вартість угоди злиття або поглинання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кокошинський В. В. Удосконалення теоретико-методологічних засад функціонування промислово-фінансових груп у системі регулювання економіки / В. В. Кокошинський // Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем : зб. наук. пр. МННЦ ІТiС. – К., 2008. – Вип. 13. – С. 119–120.
2. Стандарт нагляду IAIS № 5: Стандарт координації нагляду за діяльністю груп [Електронний ресурс] // Фориншурер : інтернет-журн. про страхование. – 2004. – 16 апр. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/04/04/16/1067>.
3. Нагляд за фінансовими групами: актуальні проблеми [Електронний ресурс] // Цінні папери України. – 2010. – № 7. – Режим доступу: http://www.securities.org.ua/securities_paper/review.php?id=601&pub=4449.
4. Залетов О. Страхові групи: новий етап розвитку страхового ринку України [Електронний ресурс] / О. Залетов // Фориншурер : інтернет-журн. про страхование. – 2004. – 2 берез. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/04/03/02/1734>.
5. Баллеер М. Управление рисками страховых компаний [Електронний ресурс] / М. Баллеер // Фориншурер : інтернет-журн. про страхование. – 2010. – 3 сент. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/10/09/03/4147>.
6. Гохан П. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний. – 3-е изд. / Патрик А. Гохан. ; пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 741 с.
7. Депафилис Д. Слияния, поглощения и другие способы реструктуризации компании / Д. Депафилис ; пер. с англ. – М. : Олимп-Бизнес, 2007. – 960 с.
8. Рид Ф. Искусство слияний и поглощений. – 3-е изд. / Стэнли Фостер Рид, Александра Рид Лажу ; пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 957 с.
9. Группа корпоративных финансов КПИМГ [Електронний ресурс] // E-graduate. – Режим доступу: <http://www.kmpg.ru>.
10. Глобализация страхового рынка [Електронний ресурс] // Идеи бизнеса. – Режим доступу http://tvoydohod.ru/insurance_24.html.
11. Слесарук С. Дружба ризиків [Електронний ресурс] / С. Слесарук // Finance.ua : про гроші. – 2010. – 1 бер. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2010/03/01/188823>
12. Злиття та поглинання в європейському фінансовому секторі [Електронний ресурс] // Цінні папери України. – 2010. – № 12. – Режим доступу: http://www.securities.org.ua/securities_paper/review.php?id=606&pub=4496.

СЛИЯНИЕ И ПОГЛОЩЕНИЕ НА СТРАХОВОМ РЫНКЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Нечипорук Л. В.

Установлено влияние глобализации на процессы концентрации и централизации капитала в сфере страхования. Проанализированы процессы формирования финансовых групп. Определены особенности развития процессов слияния и поглощения на страховом рынке в Украине, обусловленные глобализацией.

Ключевые слова: *страховой рынок, глобализация, слияние и поглощения, финансовые группы.*

MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE INSURANCE MARKET IN THE GLOBALIZATION

Nechyporuk L. V.

The influence of globalization on processes of concentration and centralization of capital in the insurance industry. The processes of formation of financial groups. The features of mergers and acquisitions in the insurance market in Ukraine, which are caused by globalization.

Keywords: *insurance market, globalization, mergers and acquisitions, financial groups.*

УДК 338(477)

КОНКУРЕНТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

К. Д. Гурова, кандидат економічних наук;

Л. І. Пронкіна, кандидат економічних наук, професор

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Обґрунтовано теоретичні основи формування конкурентної політики держави. Проаналізовано взаємозв'язок конкурентоспроможності і якості продукції. Доведено, що якість продукції закладається у виробництві і виявляється у сфері споживання, а конкурентоспроможність – у сфері обігу.

Ключові слова: *конкурентоспроможність, конкурентна політика, конкурентоспроможність продукції, якість продукції.*